

TARRAGONA
DESAPAREGUDA

TARRAGONA DESAPAREGUDA

Jordi Piqué - Blanca Gas

TARRAGONA DESAPAREGUDA

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: març del 2019

© dels textos: Jordi Piqué Padró i Blanca Gas Sancho

© de la presentació: Rosa M. Ricomà Vallhonrat

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Centre d'Imatges de Tarragona / L'Arxiu
Ajuntament de Tarragona

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de portada:

Chinchilla / Fons Municipal

Fotografia de la portadella:

Vallvé / Fons Club Gimnàstic

Referències fotogràfiques:

Totes les fotografies procedeixen dels fons i col·leccions fotogràfics que es conserven al Centre d'Imatges de Tarragona / L'Arxiu

ISBN 978-84-17432-27-0

DL B 3526-2019

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Passejar per Tarragona.

Reviure el passat per construir el futur

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

El valor del patrimoni fotogràfic de Tarragona

Pàg. 12

LA PART ALTA

Testimoni de nou segles d'història de la ciutat

Pàg. 56

L'EIXAMPLE

La connexió entre la Part Alta i el barri del Port

Pàg. 114

EL BARRI DEL PORT

De la vora del riu Francolí al Mediterrani

Pàg. 144

CAP A L'OLIVA

Del portal del Roser al cementiri

Pàg. 162

LA PERIFÈRIA

Barris de ponent, platges i voltants

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

PASSEJAR PER TARRAGONA. REVIURE EL PASSAT PER CONSTRUIR EL FUTUR

Rosa M. Ricomà Vallhonrat, directora del Museu d'Art Modern de la Diputació de Tarragona

Passejar per la Tarragona del passat fa reviure emocions viscudes i fa reflexionar sobre el pas del temps.

Segons el meu parer, mai temps passats no foren millors, però sí que és cert que és aquest passat el que ens ha ajudat a construir el nostre present i el present d'avui esdevindrà passat per a les generacions futures.

Com cal assumir-ho? Amb honestat, sabent contextualitzar el present i esbrinar quina part de passat hem traslladat fins avui dia i què n'hem

fet. L'hem abandonat o l'hem millorat? Com l'acolliran els que ens segueixen? Quins valors n'apreciem i n'apreciaran? Quins usos en fem i en faran?

Les passejades que ens proposen els autors del llibre –Jordi Piqué Padró i Blanca Gas Sancho– mitjançant cinc recorreguts per la ciutat de Tarragona ens posen a la pell dels nostres avantpassats: pares, avis, besavis i rebe-savis que visqueren a la ciutat i contribuïren a fer-la com avui la coneixem.

I què hi veiem? Malgrat que les passejades s'ubiquen en diferents barris i espais de la ciutat, hi trobem uns aspectes comuns vinculats, com ha de ser, a la ciutadania.

Penso en l'evolució i els canvis urbanístics, el respecte per les tradicions, el compromís social, l'emprenedoria industrial i comercial, el valor de l'ensenyament i l'aprenentatge, l'accés al lleure, la cultura i l'esport, i, especialment, el concepte del treball i l'esforç col·lectiu.

Aquests són, per a mi, els conceptes i els valors que em transmet aquest llibre i els que m'agradaria que fossin presents a la ciutat en què avui dia visc i que es projectessin en la Tarragona del demà.

Tarragona, novembre del 2018

SANTIAGO GRAMUNT / FONS GRAMUNT

Introducció

EL VALOR DEL PATRIMONI FOTOGRÀFIC DE TARRAGONA

Tarragona és coneguda per la riquesa del seu patrimoni cultural, des de béns materials amb un valor històric i arqueològic de primer ordre, com les restes de la Tàrraco romana, fins a béns immaterials integrats en la nostra cultura popular i tradicional, com els castells o les Festes de Santa Tecla. En aquest patrimoni cultural, tot i que menys conegut, s'integra també el patrimoni documental, en el qual s'inclouen les fotografies, imatges que, pel seu valor històric, documental i cultural, han de ser també objecte de protecció, conservació, investigació i difusió.

Les 160 imatges que es publiquen en aquest volum de *Tarragona desapareguda*, conservades en el Centre d'Imatges de Tarragona / L'Arxiu, ens permeten mirar enrere i endinsar-nos en el passat recent de l'espai que ens és més proper: la ciutat de Tarragona. Són fotografies que il·lustren l'evolució registrada durant 125 anys, des de la Tarragona decimonònica de poc més de 23.000 habitants fins als prop de 80.000 habitants d'inicis dels anys setanta del segle xx, de la ciutat immersa en una economia precapitalista fins a la consolidació d'una de les àrees industrials i turístiques més dinàmiques de Catalunya.

La proposta, no exempta de romanticisme i sense voluntat de ser exhaustiva, és un itinerari visual que va recorrent l'espai viscut de la ciutat en cinc passejades. Un

ANAR A LA PLATJA

A la pàgina anterior, una imatge estiuenca de la platja del Miracle força concorreguda; no va ser fins als anys trenta que anar a la platja va deixar de ser una raresa. Sorprèn la poca presència de dones i els banyadors dels homes, amb el pit cobert, i fins i tot molts d'ells vestits.

PASSEIG DE LES PALMERES

Una de les activitats més habituals dels tarragonins a inicis del segle xx era anar a passejar. Les salutacions, les mirades i els gestos eren elements de relació social entre tots els que s'anaven trobant durant el trajecte. En aquesta pàgina, el passeig de les Palmeres amb una gran afluència de vianants.

AUTOR DESCONEGUT / Fons MUNICIPAL

recorregut visual que s'inicia al Portal de Sant Antoni i acaba a la Torre dels Escipions. Les imatges seleccionades conviden a l'exercici de descobrir espais que no imaginàvem, desconeguts, o bé a regirar dins la memòria per trobar allò que ja ha desaparegut o s'ha transformat i que, sovint, ens costa recordar.

La metamorfosi esdevinguda és innegable; el canvi, impressionant. Si, a la darrereria del segle XIX, alguna ment lúcida podia imaginar-se la Tarragona dels anys trenta, era gairebé impossible que en els primers anys de la dècada dels cinquanta ningú fos capaç d'albirar la ciutat d'avui. La transformació ha estat profunda, radical, amb tots els beneficis i perjudicis que comporta, amb avantatges i inconvenients, amb encerts i errors.

Per tot plegat, les imatges d'un llibre com aquest esdevenen elements de referència que il·lustren la comprensió de les transformacions produïdes, icones que conformen la percepció individual d'aquest camí comú com a ciutadans. En definitiva, redescobrir i comprendre

el passat per fer més suggeridora la reflexió sobre l'avenir d'una ciutat que ja marxa pel segle XXI.

Aquest llibre pot servir no solament per veure com ha canviat la societat i l'espai de la ciutat, sinó que també es pot aprofitar com a pretext o instrument que ajudi a explicar als més joves què i com van viure els avis. Si no ho fem, consideraran tan desconeguda, fantàstica i llunyana la Tarragona dels anys vint o quaranta del segle XX com la ciutat que va repoblar Robert d'Aguiló al segle XII.

Conservar, gestionar i difondre aquest patrimoni fotogràfic són les principals funcions del Centre d'Imatges de Tarragona (CIT) / L'Arxiu de l'Ajuntament de Tarragona, que, actualment, custodia més d'un milió de fotografies, com les dels fotògrafs professionals Chinchilla, Vallvé i Víctor, de fotoperiodistes com Sònia Rimbau o Fernando López, o les procedents de fons particulars com Santiago Gramunt, Lluís Soler, Joan Micó o la família Serres-Cirujeda. És gràcies al seu llegat que la publicació d'un llibre com aquest ha estat possible.

AUTOR DESCONEGUT / FONS MUNICIPAL

LA PART ALTA

Testimoni de nou segles d'història de la ciutat

Des del segle XII fins a mitjan segle XIX, dins del perímetre de les muralles, la ciutat era poc més que l'actual Part Alta, coneguda amb aquest nom que indica la seva situació elevada al voltant del cim del tossal que registra vuitanta metres d'altura per sobre de la línia del litoral.

A inicis del segle XX, la Part Alta concentrava els principals edificis públics derivats de la triple capitalitat de la ciutat: eclesiàstica, administrativa i militar. D'una banda, a més a més de diferents esglésies i convents, hi havia la catedral, el seminari i el Palau de l'Arquebisbe; de l'altra, l'Ajuntament, la Diputació, l'Audiència Provincial i la presó de Pilats, i, en l'àmbit militar, les casernes del Portal del Carro i de la rambla Vella.

Fins a finals dels anys vint del segle passat, la Part Alta encara concentrava prop del 40% de la població de la ciutat, principalment classes populars, i era l'escenari dels actes festius, religiosos i cívics més rellevants que se celebraven a Tarragona.

AUTOR DESCONEGUT / FONS MUNICIPAL

PORTAL DE SANT ANTONI

En aquesta pàgina, el Portal de Sant Antoni a inicis del segle xx. L'estil és barroc i el material és pedra de la Savinosa, sobre la qual hi ha aplicacions escultòriques de marbre. L'escut de Felip V, a sobre de l'arc, està flanquejat per dos lleons i en els dos costats de la porta s'hi observen dues pilastres amb trofeus militars que imiten l'escultura romana.

LA PART ALTA, EMMURALLADA

A la pàgina del costat, les portes de fusta amb les quals es tancava el Portal de Sant Antoni al darrer quart del segle XIX. La comunicació de la Part Alta amb l'exterior es produïa per mitjà d'aquestes portes a les muralles, que alhora permetien controlar l'entrada i la sortida. Al fons es reconeix la creu de Sant Antoni.

SANTIAGO GRAMUNT / FONS GRAMUNT

